॥ व्यास उवाच ॥ प्रसन्नभाः पावक ऊर्द्धरश्मिः प्रदक्षिणावर्त्तशिखो विधूमः । पुष्पा गन्धाश्चाहुतीनां प्रवान्ति जयस्यैतत् भाविनो रूपमाहुः ।

गम्भीरघोषाश्च महास्वनाश्च शङ्खा मृदङ्गाश्च नदन्ति यत्र । विशुद्धिरग्निस्तपनः शशी च जयस्यैतत् भाविनो रूपमाहुः ।

दृष्टा वाचः प्रसृता वायसानां संप्रस्थितानाञ्च गमिष्यताञ्च । ये पृष्ठतस्ते त्वरयन्ति राजन् ये चाग्रतस्ते प्रतिबोधयन्ति । १३५

कल्याणवाचः शकुना राजहंसाः शुकाः क्रौञ्चाः शतपत्राश्च यत्र । प्रदक्षिणाश्चैव भवन्ति सङ्घे ध्रुवं जयस्तत्र वदन्ति विप्राः ।

अलङ्कारैः कवचैः केतुभिश्च सुखप्रणादैर्हर्षितवो हयानां । भ्राजिष्णवो दुष्प्रतिवीक्षणीया येषाञ्चमूस्ते विजयन्ति शत्रून् ।

दृष्टा वाचस्तथा सत्त्वं योधानां यत्र भारत । न स्खायन्ति स्वजश्चैव ते तरन्ति रणोदधिं ।

दृष्टा वाचः प्रविष्टस्य दक्षिणाः प्रविविक्षतः । पश्चात् सन्धारन्त्यर्थमग्रे च प्रतिषेधिकाः ।

शब्दरूपरसस्पर्शगन्धाश्चाविकृताः शुभाः । सदा हर्षश्च योधानां जयतामिह लक्षणं । १४०

अनुगा वायवो वान्ति तथाऽभ्राणि पयांसि च । अनुस्रवन्ति मेघाश्च तथैवेन्द्रधनूंषि च ।

एतानि जयमानानां लक्षणानि विशाम्पते । भवन्ति विपरीतानि मुमूर्षूणां जनाधिप ।

अल्पार्थो वा महत्यां वा सेनायामिति निश्चयः । हर्षो योधगुणश्चैको जयलक्षणमुच्यते ।

एको दीर्णो दारयति सेनां सुमहतीमपि । तां दीर्णामनुदीर्य्यन्ते योधाः शूरतरा अपि ।

दुर्निवर्त्या तदा चैव प्रभग्ना महती चमूः । अपामिव महावेगा स्त्रस्ता मृगगणा इव । १४५

नैव शक्या समाधातुं सन्निपाते महाचमूः । दीर्णामित्येव दीर्य्यन्ते सुविद्वांसोऽपि भारत ।

भीतान् भग्नांश्च सम्प्रेक्ष्य भयं भूयोऽभिवर्द्धते । प्रभग्ना सहसा राजन् दिशो विद्रवते चमूः ।

नैव स्थापयितुं शक्या शूरैरपि महाचमूः । संस्तृत्य महतीं सेनां चतुरङ्गां महीपते ।

उपायं विजयं श्रेष्ठमाहुर्भेदेन मध्यमं । जघन्य एष विजयो यो युद्धेन विशाम्पते ।

महान् दोषः सन्निपातस्तस्याद्यः क्षय उच्यते । परस्परज्ञाः संदृष्टाः व्यवधूताः सुनिश्चिताः । १५०

अपि पञ्चाशतं शूरा मृदन्ति महतीं चमूं । अपि वा पञ्च षट्सप्त विजयन्त्यनिवर्त्तिनः ।

न वैनतेयो गरुडः प्रशंसति महाजनं । दृष्ट्वा सुपर्णोऽर्पितिं महत्या अपि भारत ।

न बाहुल्येन सेनाया जयो भवति नित्यशः । अध्रुवो हि जयो नाम दैवञ्चात्र परायणं ।

जयवन्तो हि सङ्ग्रामे क्षयवन्तो भवन्ति हि ।

इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्व्वणि जम्बूखण्डविनिर्म्माणपर्व्वणि निमित्ताख्याने तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ एवमुक्त्वा ययौ व्यासो धृतराष्ट्राय धीमते । धृतराष्ट्रोऽपि तच्छ्रुत्वा ध्यानमेवान्वपद्यत । १५५

स मुहूर्त्तमिव ध्यात्वा विनिःश्वस्य मुहुर्मुहुः । सञ्जयं संयितात्मानमपृच्छत् भरतर्षभ ।

सञ्जयेमे महीपालाः शूरा युद्धाभिनन्दिनः । अन्योऽन्यमभिनिघ्नन्ति शस्त्रैरुच्चावचैरिह ।

पार्थिवाः पृथिवीहेतोः समभित्यज्य जीवितं । न वा शाम्यन्ति निघ्नन्तो वर्द्धयन्ति यमक्षयं ।

भौममैश्वर्य्यमिच्छन्तो न मृष्यन्ते परस्परं । मन्ये बहुगुणां भूमिं तन्ममाचक्ष्व सञ्जय ।